

In memoriam Alfred Louis Kroeber

Notitie over leven en werk

F. L. van Holthoorn

Vorig jaar in de maand oktober stierf Alfred Louis Kroeber op de leeftijd van 84 jaar. Met hem is waarschijnlijk de laatste geleerde heengegaan voor wie de benaming van antropologie als universele kennis van de mens een levende werkelijkheid was in de praktijk van zijn werk. Op vele gebieden van de menskunde heeft hij zelf onderzoek verricht, als etnograaf, linguïst en archaeoloog, terwijl hij met belangstelling de studie volgde b.v. op het gebied van de fysische antropologie. Hij was bovenal een geleerde, die de praktijk van zijn veelzijdige arbeid en van zijn medegeleerden zag in de samenhang van de wereldgeschiedenis tegen de achtergrond van wat Teilhard de Chardin „het verschijnsel Mens” noemde. In zijn lange leven heeft hij vele studenten tot bewaarde geleerden opgeleid. Met hem tenslotte gaat één der laatste en één der eerste studenten van Boas heen. Het is of met zijn heengaan het einde van een hoofdstuk geschreven is in de geschiedenis van de Amerikaanse culturele antropologie. En daarom heeft het herdenken van zijn verdiensten voor de antropologische wetenschap een zin, die uitgaat boven de persoonlijke eerbied voor Kroeber als geleerde.

Zoals gezegd, Kroeber studeerde onder Franz Boas, vanaf 1892 tot hij in 1901 tot instructor werd benoemd aan de pas opgerichte antropologische sectie van de universiteit van Californië. Daar heeft hij lange jaren van zijn geleerden-loopbaan doorgebracht, sinds 1919 als gewoon hoogleraar. Het zijn vruchtbare jaren geweest. De antropologische afdeling groeide onder zijn leiding tot een der grootste in den lande en zijn studie van de Californische Indianen sinds zijn studies over de Arapaho in 1902 en 1904 is van een omvattendheid en nauwkeurigheid geweest zoals zelden vertoond. Zijn monumentale *Handbook of Californian Indians*, — gepubliceerd in 1925 — was in gene zin een afsluiting van zijn studiën op dit gebied. Naast zijn stimulerende werking, die men in de studies zijner studenten hervindt, heeft hij zelf ook tot het jaar van zijn dood etnografisch materiaal gepubliceerd.

Toen hem in 1936 door leerlingen en collega's een bundel opstellen werd aangeboden ter gelegenheid van zijn zestigste verjaardag was de lijst zijner publicaties reeds respectabel ¹⁾. Toch vallen de publicaties van algemener strekking pas na deze datum. Artikelen als de „Superorganic” en „Order in Changes of Fashion” en enkele andere artikelen van vóór 1936 zijn voorboden van deze wereld-omvattende beschouwing ²⁾. Men kan zeggen, als men zijn werken van deze datum beziet, zoals „Configurations of

¹⁾ *Essays in Anthropology*, presented to A. L. Kroeber, Berkeley, 1936.

²⁾ Men vindt de belangrijkste artikelen, die Kroeber geschreven heeft terug in: *The Nature of Culture*, Chicago, 1952, waaronder de in de tekst genoemde.

Culture Growth", (1944), „Anthropology" (1948) en „Style and Civilizations" (1956), dat Kroebers belangstelling overgaat op het gebied van de cultuurgeschiedenis.

Vooral zijn algemene handboek van 1948 is hiervan een goed voorbeeld. Officieel is het een herziene uitgaaf van een boek onder dezelfde naam uit 1923. Het werd in de praktijk van een origineel, maar rommelig handboek der ethnologie, een samenvatting van de wereldgeschiedenis, even onthutsend onsystematisch en nog rijker aan kritische beschouwingen en invallen. In dit werk spiegelt zich de eigen geaardheid van Kroebers geest, want het geeft naast de synthese tevens een handleiding bij de studie der culturen. Men kan zeggen, overal waar Kroeber in het breed verschiet van het menselijk verschijnsel een regelmatigheid, een samenhang van factoren ontdekt, noteert hij zijn kritische aantekening en de enige regel tot systematiek, die hij hierbij hanteert is het postulaat van de eenheid van de mens in al zijn facetten ³). In de beoordeling van de strekking van zijn werk bepaal ik me tot enkele hoofdtrekken.

Allereerst de theorie van zijn cultuurhistorische methode. In zijn artikel voor de *American Anthropologist* van 1917, de „Superorganic", betoogt hij, dat de menselijke cultuur in uiting, resultaat en handeling, dat de culturele verschijnselen dus, een eigen niveau van werkelijkheid hebben en dat, wil men recht doen aan het eigen karakter van de culturele verschijnselen, deze bestudeerd dienen te worden binnen dit vlak van autonome werkelijkheid. Het artikel was allereerst gericht tegen onderzoekers als Spencer, Le Bon en Galton, die een verband zochten tussen ras en beschaving, tussen in andere woorden de biologische wetten van de organische evolutie en de erfelijkheidsleer en de gang der beschavingen ⁴).

Dit verweer tegen wat Kroeber in dit artikel noemt het verwarren van de principes van de organische en de sociale evolutie, tegen deze vorm van pseudo-historie, wijst ook naar de toekomst van Kroebers werk. In zijn beschouwing van Galtons studiën over de overerving van geestelijke vermogens en karaktereigenschappen, schrijft Kroeber, dat de mogelijke erfelijkheid van deze eigenschappen nog niets zegt voor een oorzakelijk verband tussen erfelijkheid en beschavingsverschijnselen. Want een beschaving is het gemeengoed van een groep van individuen en de beschaving is dus niet de uiting van één individu ⁵). Juist omgekeerd, een beschaving is een historisch groeisel, een idioom, waarin het individu zich uitdrukt en de studie van de organische bepaaldheid van zijn psyche is voor de studie van beschavingsverschijnselen niet relevant, want het individu is historisch gebonden in zijn culturele werkzaamheid. Dit postulaat van een autonome culturele werkelijkheid geeft een gezicht op de zo sterk eigen geaarde groei van de Amerikaanse culturele antropologie met zijn nadruk op het begrip cultuur als uitgangspunt voor het menselijk handelen. Een behandeling van dit interessante facet van de geestesgeschiedenis zou te ver voeren, ik moge echter wijzen op een andere conclusie, die uit dit betoog volgt en die voor Kroebers theoretische doordenking beslissend is geweest. De culturele verschijnselen zijn niet gebonden aan een psychisch-organische ondergrond doch uitsluitend aan een historische

³) Zie het eerste hoofdstuk in zijn *Anthropology* 1948; voor een definitie p.l.; zie verder ook p. 841-842.

⁴) *The Superorganic*, in: *The Nature of Culture*, pp. 22-52, passim. Zie met name p. 24-40.

⁵) *Op. cit.*, p. 46-48; over Galton p. 38 e.v.

traditie, men heeft dus recht ze te bestuderen los van de cultuurdrager zelf⁶⁾. En hiermee onderscheidt hij zijn methode van de gebruikelijke historiografie, die zoals hij het elders uitdrukt vooral belang stelt in de verwoven eenheid van feiten en persoonlijkheden⁷⁾. Wat hij in 1917 als programma stelt is de achtergrond voor deze onmiddellijke werkelijkheid, waaruit de storende veelzijdigheid van de historische onmiddellijk is geëlimineerd. In de praktijk van zijn werk is hij dit uitgangspunt zijn leven trouw gebleven, hij heeft steeds gezocht naar cultuurpatronen en cultuurstijlen, weliswaar in hun historisch verband, maar zonder aandacht te schenken aan de invloed van de individuele wilsuiting en handeling op deze achtergrond van het cultuur-
idoom.

Aan de definitie van het begrip cultuur bij Kroeber ga ik voorbij, deze, ontleend aan Tylor — is voor hem niet specifiek. Het is wederom een vraag van historisch belang, waarom Boas en de zijnen dit cultuurbegrip van een stroming, waarvan zij de denkbelden overigens verwierpen, zonder meer overnamen, terwijl juist Tylors landgenoten het cultuurbegrip, vooral sinds R. Brown, veronachtzaamden. Maar ook het antwoord op deze vraag zou mij te ver voeren. Alleen nog dit omtrent Kroebers methodische beschouwingen. Later, misschien het meest spectaculair in het artikel van 1935: *History and Science in Anthropology*, verklaart hij, dat voor de bestudering der culturele werkelijkheid de historische methode het meest geschikt is⁸⁾. Een conclusie, die uit het postulaat van een superorganisch niveau wel volgt en die sterk herinnert aan het onderscheid der Neo-Kantianen, Windelband en Rickert tussen een ideografische (historische) en een nomothetische (natuurwetenschappelijke) methode ieder beantwoordend aan een eigen groep van verschijnselen. Het is een conclusie, die volgt ook uit het afscheiden van de werkelijkheid in autonome niveaus, getuige zijn definitie van het onderscheid tussen beide methoden.

Van de historische benadering zegt hij: "It is this approach which "preserves" its phenomena, tries to integrate them as such, and therefore depends much on the building up of context". "In contrast" — te weten bij de natuurwetenschappelijke benadering — "when primary interest is in process, phenomena are 'resolved' by analytical procedures"⁹⁾.

⁶⁾ Op. cit., p. 46 (2e kolom). Er is een rij van citaten op te schrijven, waarin uiting wordt gegeven aan een sterk cultureel determinisme, zo b.v. „Civilization though carried by men and existing through them, is an entity in itself, and of another order of life”, en „The personal or individual has no historical value save as illustration”: uitspraken 3 en 6 in „Eighteen Professions”, *American Anthropologist* v. 17 (1915), pp. 283-288, vgl. ook *Anthropology* 1948 p. 290. Critiek op Kroebers artikel ten aanzien van dit aspect door Sapir: *Do we need a superorganic?*; *American Anthropologist* v. 19, pp. 441-447. Anderzijds vindt men vooral later uitspraken, waarin hij de negering van het individu als historische factor als een methodisch gewettigde ingreep beschouwt voor het vaststellen van grote verbanden en waarin hij de causale relatie tussen individu en cultuurverandering erkent. Zie p. 114 in *Nature of Culture* (in het artikel *White's view of Culture*).

⁷⁾ Voor een vergelijking met de methode van de historici zie *Anthropology* 1948, p. 843.

⁸⁾ Dit artikel, zij het bekort, is weer opgenomen in *The Nature of Culture*, zie p. 63; en p. 123 (*The Concept of Culture in Science*), waar hij zijn verschil van inzicht met de Neo-Kantianen aangeeft. Verder *Anthropology* 1948, pp. 841 en 842.

⁹⁾ P. 362, *Appraisal of Anthropology Today*, ed. Sol Tax, e.a., Chicago, 1953. Kroeber schreef in dit verslag van de discussie op een internationaal symposium van antropologen, de algemene conclusie.

De historische methode zoekt het begrip van de culturele verschijnselen in hun kwalitatieve samenhang, naar de werkwijze van een „descriptive integration”¹⁰). De natuurwetenschappelijke ontleedt de verschijnselen in hun onderliggende psychologische en organische causaliteiten. Het verschil met de Neo-Kantianen is echter, dat Kroeber binnen het vlak der culturele verschijnselen de natuurwetenschappelijke methode volkomen gewettigd acht, hoewel het minst vruchtbaar¹¹).

„History and Science in Anthropology”, werd allereerst geschreven om tegenover de buitenwacht een verklaring te geven van het wetenschappelijk standpunt van zijn leermeester Boas. Het werd meer nog een beginselverklaring voor het goed recht van zijn eigen methode. Want tegenover Boas' preponderante belangstelling (preponderant in de ogen van Kroeber) voor processen analoog aan de processen, die de natuurwetenschappen gevonden hebben, stelde hij zijn historische methode met zijn uitzicht op de mogelijkheden van een vergaande reconstructie van het menselijk verleden. Het is moeilijk zich nu voor te stellen de in de jaren dertig heersende sfeer van de Amerikaanse geleerdenwereld onder het generaatschap van Boas. Kroeber was de eerste, die zich in geschrifte van zijn leermeester distantieerde; hij was toen 59¹²).

De jaren dertig zijn dus van belang geweest voor de praktijk van Kroebers wetenschapsbeoefening. Het is in deze jaren, dat hij zijn werkkerrein tot de cultuurgeschiedenis uitbreidt. Tot deze uitgroeit tot een samenvattende beschouwing van de wereldgeschiedenis der culturen. Over deze synthese een enkel woord. In feite is het aangehaalde artikel over Boas nog een nasleep van de strijd tegen de wereldomvattende historische reconstructies van de evolutionisten en de diffusionisten. Kroeber pleitte namelijk voor deze reconstructie, maar dan op deugdelijke wetenschappelijke grondslag. Boas in zijn antwoord, achtte geen voldoende feiten voor deze reconstructie aanwezig¹³). Kroeber zocht deze feiten in de rangschikking der cultuurelementen in hun verspreiding en samenhang. Zo werden door hem en zijn leerlingen de culturen van de Californische Indianen in hun historische samenhang gereconstrueerd aan de hand van een inventarisering van cultuurelementen in cultuurkringen. In 1939 volgde de publicatie van een boek, dat deze methode toepast voor geheel Noord-Amerika. Wederom later in zijn Huxley-lecture van 1945 stelt hij een cultuur-complex vast, dat hij aanduidt als „the ancient oikoumene” en dat India, Japan, China, het Midden Oosten en Europa omvat, evenzo op grond van de fundamentele gelijkheid van zijn culturele inventaris. Een beeld, dat men even later in zijn *Anthropology* van 1948 uitgewerkt terugvindt. Uit zijn verschillende geschriften krijgt men van deze ruimtelijke reconstructie het volgende beeld:

¹⁰) *Nature of Culture*, p. 63 (*History and Science . . .*). Zie ook dit artikel in zijn oorspronkelijke versie, *American Anthropologist* v. 37 ('35), pp. 548, 558, 568.

¹¹) Zie allereerst noot 8. Voor zijn scepticisme ten aanzien van het nut van de natuurwetenschappelijke methode voor het bestuderen van culturele verschijnselen, p. 9 en 10 van *The Nature of Culture* (inleiding).

¹²) Voor zijn uiteenzetting van Boas' natuurwetenschappelijke methode moet men teruggaan tot de oorspronkelijke tekst in de *American Anthropologist* (n. 10). Kroebers verdediging van het nut van een historische reconstructie kan men al vinden in een artikel in de *American Anthropologist* van 1931: *Historical Reconstruction of Culture Growth and Organic Evolution* zonder dat Boas met name genoemd wordt. Dit artikel is opgenomen in *The Nature of Culture*, p. 57 e.v.

¹³) Boas' Reply, in: *American Anthropologist*, p. 139, v. 38 (1936).

De wereld heeft twee onderling onafhankelijke, gespecialiseerde cultuurcomplexen gekend, waarbinnen zich beschavingen gevormd hebben, die in hun rijkdom van cultuurelementen — materiële en geestelijke — wijzen op toppen van menselijk kunnen. Weliswaar vindt men in de twee cultuurgebieden overeenkomstige cultuurelementen, zoals de uitvinding en bewerking van brons, maar de wijze waarop deze elementen zijn ingepast in een verder verschillend complex van cultuurpatronen maakt het aannemelijk, dat deze gemeenschappelijke uitvindingen onafhankelijk zijn gedaan. Binnen deze complexen vindt men hoogtepunten van beschaving in Peru en Mexico, in China, India en het Middellandse Zeegebied en dieptepunten bij volkjes als de Vedda's en Ainus. Het beeld van deze reconstructie is als dat van een dwars-doorsnede van een landschap, waar de bergen een beschavingsbloei en de dalen de zeer primitieve culturen aangeven. Evenals bij de werkzaamheden van de geoloog, die de geschiedenis van de aarde afleidt uit de gang der aardlagen, is het statisch karakter van Kroebers ruimtelijke reconstructie een uitgangspunt voor een dynamische interpretatie. Zo ziet hij het probleem van de primitieve culturen ook in het kader van deze reconstructie: hun laag beschavingsniveau is ontstaan door isolement in het eb en vloed van het beschavingsgetij, waardoor ontdekkingen, die de stoot hadden kunnen geven tot revolutionaire veranderingen binnen deze culturen, aan deze zijn voorbijgegaan¹⁴). Aan de andere kant hebben de beschavingen binnen de „oikoumene” van Azië en Europa elkaar door de uitwisseling van cultuur-elementen gestimuleerd, die de bloei van deze beschavingen heeft mogelijk gemaakt in samenspel met het complex van cultuurpatronen, dat aan iedere beschaving ten grondslag ligt en dat aan iedere beschaving zijn historische eigen ge-aardheid geeft^{14a}).

Uit deze samenvatting blijkt de belangstelling, die Kroeber had voor de betekenis van de verspreiding der cultuurelementen voor het proces van de cultuurveranderingen¹⁵). Het was een belangstelling, die onmiddellijk volgt uit zijn historische methode gericht als deze was op het begrijpen van de culturele verschijnselen in hun historisch verband. Wat het panorama van het menselijk verleden in deze zijde van Kroebers reconstructie van het verleden zo boeiend maakt is de zorg, waarmee het beeld is samengesteld, en waarmee iedere conclusie is ontleend aan een zorgvuldig wegen van de beschikbare gegevens. Waar men bezwaar kan maken geldt dit vooral de techniek van deze methode. Het beeld van de geschiedenis wordt te statisch, te sereen, het houdt geen rekening met de wisselvalligheden van ziekte, oorlog en migraties. Vooral geldt dit bezwaar de dynamische werking van het beeld, deze vorm van afgeleide geschiedschrijving is niet echt, waar de constructie van het statisch beeld eenzijdig is. Met name lijken mij Radin's waarschuwingen voor Kroebers cultuurclassificatie van de Noord-Amerikaanse Indianen juist¹⁶).

¹⁴) Zie het artikel opgenomen in *The Nature of Culture, The ancient Oikoumene as a Historic Culture Aggregate*. p. 392: „Finally the primitives in the area (van het cultuurcomplex van de oikoumene), or adjoining it derive their cultures mainly from the civilization characteristic of the oikoumene as a whole, through reductive selection”, vgl. ook *Anthropology* 1948, pp. 423, 701.

^{14a}) „The ancient oikoumene . . .” o.c. p. 383.

¹⁵) Zie vooral de hoofdstukken 9 en 10 van *Anthropology* 1948. *Culture Processes, en Culture Change*. id. hoofdstuk 12: *Culture Growths and Spreads*, en hoofdstuk 14: *Distributions*.

¹⁶) Zie Radin: *Method and Theory of Ethnology* (1933), p. 10, 30, 48, 53, 154.

Van de veelbewogen geschiedenis van deze Indianen vindt men binnen de serene rust van de cultuurkringen geen spoor. Merkwaardig genoeg, hoe wijder zijn perspectief wordt hoe minder kwellend de bezwaren, want Kroeber was zeer voorzichtig bij het toepassen van zijn methode. De paradox geeft de verdienste en de beperking van de uitkomst van zijn methode aan. In het wereldwijde perspectief biedt de uitkomst een verrassend uitzicht op de samenhang van de geschiedenis van de mens en zijn leven. Het beeld geeft achtergrond aan de vragen van de herkomst en de frappante verscheidenheid van culturen, maar ook niet meer dan een achtergrond. En, waar de feiten voor een verdieping dezer vragen ontbreken moet men dankbaar voor het resultaat zijn. Wordt de basis van vergelijk echter smaller — zoals bij de Noord-Amerikaanse Indianen — dan treft de beperking, omdat tijd en persoonlijkheid als factoren van ondergeschikt belang worden beschouwd.

Niet alleen heeft Kroeber zich met de ruimtelijke reconstructie van historische verbanden beziggehouden. In enkele artikelen en een lijvig boek „Configurations of Culture Growth” (1944) heeft hij getracht de groei, het hoogtepunt en het verval van cultuurpatronen in hun verloop te schetsen ¹⁷⁾. Tegenover een ruimtelijke reconstructie van historische verbanden een diachronische dus. Men zou kunnen zeggen, voor Kroeber, die zijn leven lang gespoord heeft naar cultuurachtergronden, cultuurpatronen en cultuurstijlen is de vraag naar cultuurveranderingen onder invloed van deze patronen een logisch gevolg van zijn belangstelling, en het verband en samenspel tussen cultuurinhoud en cultuurpatroon schept tevens de eenheid in zijn historische benadering. In het genoemde boek gaat hij het verschijnsel na, dat grote historische figuren in de geschiedenis optreden in een beperkt tijdsbestek. De genieën nu acht hij binnen het specifieke gebied van hun cultuuractiviteit de indices van het verloop van cultuurpatronen, waarin hun relatieve grootheid en originaliteit de stand van het cultuurpatroon aangeeft. Aan de hand van deze „clusters of genius” tekent hij de profielen van beschavingsbloei binnen wat hij „The ancient oikoumene” noemde op de onderscheiden terreinen van filosofie, godsdienst, natuurwetenschap, filologie, beeldhouwkunst, schilderkunst, toneelkunst, literatuur en muziek. De gevonden configuraties vergelijkt hij dan op hun vooral formele hoedanigheden. In een afzonderlijk hoofdstuk beschouwt hij de cultuurprofielen binnen hun nationaal verband.

De methode van het boek is weer kenmerkend voor Kroeber, want bij alle verschil is vooral in de praktijk de overeenkomst tussen Kroebers methode van ruimtelijke en diachronische reconstructie opvallend. In beide gevallen gaat hij uit van losse elementen, waartussen primair een als het ware meetkundig verband wordt geconstateerd. Na het vastleggen van deze correlatie wordt bij verdergaande vergelijking naar de dynamische werking van het beeld gezocht. In beide wordt het incidentele van toeval en persoonlijkheid genegeerd, want in het laatstgenoemde boek is het historisch genie niet meer dan een indexcijfer voor de gang van een cultuurpatroon en van de mogelijke invloed

¹⁷⁾ Naast het boek: *Configurations of Culture Growth* heeft Kroeber twee artikelen over het regelmatig verloop van modeveranderingen geschreven. Het laatste in samenwerking met Jane Richardson (*Three centuries of Women's Dress Fashions. A Quantitative Analysis*, 1940; opgenomen in *The Nature of Culture*, p. 358 e.v.). Kroeber meet deze veranderingen in de mode aan de hand van de proportionele verhoudingen van de baljurk.

van staatkundige verwickelingen op cultuurveranderingen merkt men in zijn constructie zo goed als niets ¹⁸⁾).

Kroeber heeft deze eenzijdigheid in „Configurations of Growth” uitsluitend beschouwd als een methodische strategie om door te stoten tot de samenhang van een cultuur, en hij heeft de implicatie van een cultuurdeterminisme, van de cultuurveranderingen als autonome groeiprocessen naar het voorbeeld van Spengler, verworpen ¹⁹⁾). De vraag blijft of zelfs bij voorzichtig gebruik dit uitsluiten van het verwarrende van het toeval, van het incidentele bij een afgeleide historische synthese als van Kroeber gewettigd is. Juist daardoor is zijn reconstructie van cultuurprofielen te weerloos voor de aanval van de scepticus. Daardoor blijft zijn voorstelling van de dynamische werking van zijn constructie een daad van geloof. Het is een interessante overweging om Donatello binnen het kader van de Renaissance beeldhouwkunst, binnen het kader van dit specifiek cultuurpatroon dus, als een voorloper van Michel Angelo te zien, die op zijn beurt de waarden van het cultuurpatroon als het ware uitput door zijn volmaakte scheppingen, waardoor het aan een Bernini onmogelijk is dezelfde hoogte te bereiken en deze tot manierisme vervalft. Maar deze veronderstelling blijft een metafoor, die niets bewijst omtrent de autonomie van cultuurpatronen en die alleen zo gemaakt kan worden door het fait accompli, dat de geschiedenis ons stelt ²⁰⁾). Sorokin heeft de sociaal-antropologen van de functionalistische school verweten, dat zij op grond van hun ervaring met kleine maatschappelijke groepen, het maatschappij-begrip als functionerende eenheid overdreven ²¹⁾). Hetzelfde zou men van Kroebers cultuurbegrip kunnen zeggen, dat ontleend aan etnografisch materiaal binnen het breder kader van de algemene cultuurgeschiedenis, de beperking van zijn veelomvattende definitie toont vooral voor het vaststellen van een determinerende en normgevende invloed op de gang der geschiedenis.

Maar deze beperking, naïeveteit zo men wil, heeft ook haar charme. Want al kan men Kroebers constructie van het verleden en zijn strekking soms critiseren, juist zijn eenzijdigheid geeft zijn reconstructie van het verleden overzicht en omdat Kroeber door zijn voorzichtigheid de grenzen van zijn methode zelden of nooit overschrijdt, hebben zijn conclusies grote wetenschappelijke waarde, omdat men steeds in staat is hem met wetenschappelijke gegevens te controleren.

¹⁸⁾ Zoals in de tekst gezegd, volgt deze negering van de staatkundige factor uit de aard van zijn methode. Merkwaardig is echter, dat hij ook geen belangstelling heeft voor problemen van economische groei en voor de onderlinge afhankelijkheid van economische factoren en andere cultuuruitingen. Het kader, waarbinnen Kroeber zijn groeiprocessen beziet is dat van een ouderwetse cultuurgeschiedenis, waarin onder cultuur vooral de uitingen van de geest verstaan worden.

¹⁹⁾ Zie *Configurations of Culture Growth*, p. 826.

²⁰⁾ Het meest tastbare bewijs, dat Kroeber voor een cultureel determinisme heeft aangevoerd, is het verschijnsel van een gelijktijdige ontdekking of uitvinding door twee of meer mensen onafhankelijk van elkaar. Dat Darwin en Wallace beide onafhankelijk en gelijktijdig de theorie van de natuurlijke teeltkeus naar voren brachten was naar zijn inzicht een teken, dat de tijd voor deze theorie „rijp” was door de specifieke constellatie van het relevante cultuurpatroon. Het aanmerken van dit verschijnsel en deze conclusie keert sinds de „Superorganic” in vele geschriften van Kroeber terug. Zie voor een overzicht van de voorbeelden hoofdstuk 11: *Some Histories of Inventions: The interplay of Factors*, in *Anthropology* 1948.

²¹⁾ Sorokin: *Social and Cultural Dynamics*, dl. I, p. 42 n. 54. Zie verder zijn *Social Philosophies of an age of Crisis* (1952), pp. 187, 189, 192-194, 197-198.

In het bovenstaande heb ik getracht de samenhang van theoretische doordenking en de praktijk van zijn werkwijze te bezien in het perspectief van zijn historische synthese. Daarbij is gestreefd naar een bewust eenzijdige klemtoon op de samenhang van zijn methode en zijn werk. Een klemtoon, die echter aan het karakter van zijn werk geen recht doet. Kroeber heeft dit met zijn leermeester Boas gemeen gehad, dat beiden binnen het alomvattende veld van de antropologie als algemene menskunde, over vele en uiteenlopende onderwerpen hebben geschreven. Voor Kroeber is het typerend, dat hij in de theorie en de praktijk vele briljante, kritische opmerkingen heeft gemaakt zonder zich te bekommeren om hun consequente doordenking binnen het raam van een algemene anthropologische theorie. Zijn handboek van 1948, *Anthropology*, is hiervan een bewijs. En de uitzondering op deze regel is ook karakteristiek: Kroebers logisch consequente doordenking van het postulaat van de culturele verschijnselen, als optredend binnen een autonoom, superorganisch niveau van werkelijkheid was voor hem een noodzakelijk werktuig, wilde hij kunnen werken aan een wereldwijd uitzicht op het menselijk verleden. Zijn handboek van 1948 toont op de binnenzijden van de band de boom van de evolutie der soorten, waar de zich spreidende takken de groeiende verscheidenheid der soorten aangeeft, en de boom van de cultuur, waar de takken van de verschillende culturen zich in hun groei soms weer verbinden. De boom van de cultuur is een passende illustratie voor de wijde strekking van zijn werk en voor zijn vastgeloof in de fundamentele geschiedkundige eenheid van het mensdom. De „Dean of American Anthropologists” is van ons heengegaan. Voor zijn geloof in het nut van een algemene menskunde is zijn eigen werk het beste bewijs door de breedheid van zijn wetenschappelijke visie en de oogst van het resultaat. Zijn werkkraft tot het eind is een appel aan ons de zaak van de objectieve, encyclopedische bestudering der menselijke verschijnselen niet te verzaken.